

K 27,897 B

Nixl

18

HAMBOLD (GEORG GOTTLIEB)

70504

DE
THERMOMETRO
REAUMURIANO

AMPLISSIMAE
FACULTATIS PHILOSOPHICAE LIPSIENSIS
CONSENSU

A. D. XXII. MAII A. C. MDCCLXXI.

PRO LOCO
IN EADEM OBTINENDO

DISPUTABIT

GEORGIVS GOTTLIEB
HARBOLDVS

PROF. PHYS. ORD.

RESPONDENTE
IOANNE SAMVEL GEHLER

GORLICIO-LVSATO
PHILOS. ET IUR. CVLT.

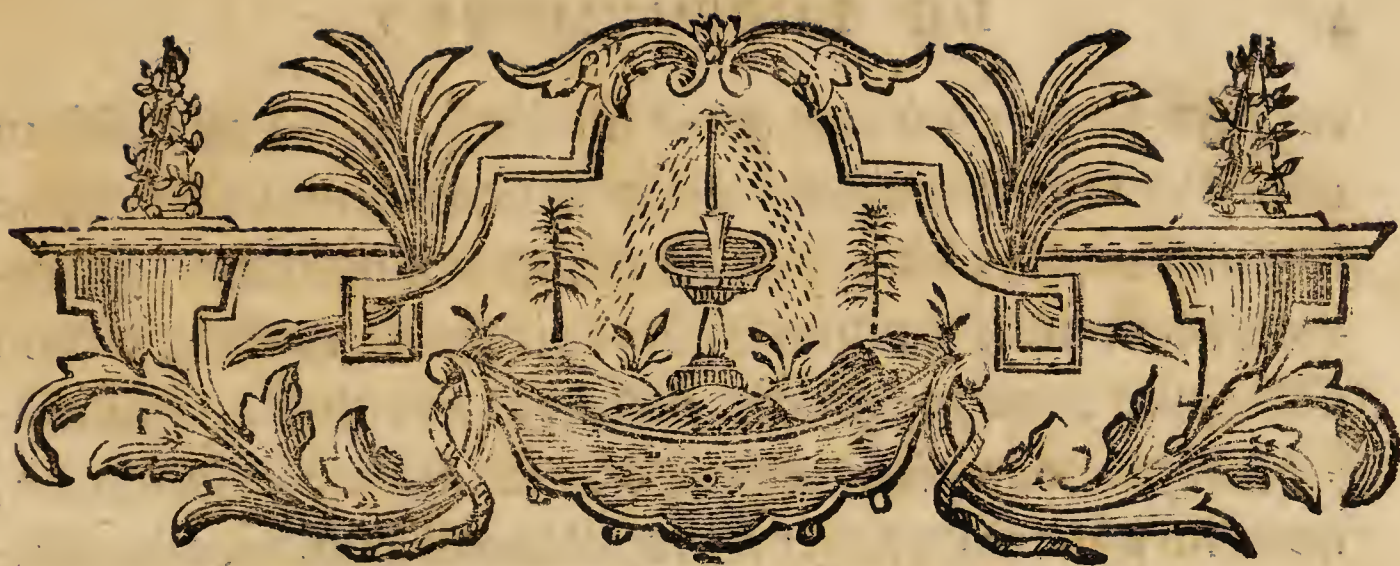

LIPSIÆ
EX OFFICINA LOEPERIA.

coll. com. ch. JH
1910

§. I.

Inter varias Organorum species, quibus frigoris et caloris vicissitudines in Atmosphaera corporibusque ei subiectis obuenientes, metiri solemus, prae ceteris clarum est, quod REAUMVRIVS, Vir de physica doctrina cum tentaminibus tum scriptis egregiis insigniter meritus, anno huius seculi trigesimo cum erudito orbe communicavit instrumentum, cuius etiam vberissimam dedit in Parisiensis Scientiarum Academiae Commentariis descriptionem. A) Quanto enim applausu exceptum

A) *Histoire de l'Academie Royale des Sciences, Année 1730. pag. 8. Edit. de Paris: Sur une nouvelle Construction du Thermomètre, et Memoires de la même Année, pag. 452. seqq. ipsa exhibetur REAUMVRII super hoc argumento commentatio, sub titulo: Regles pour construire des Thermomètres, dont les degrés soient comparables, et qui donnent des Idées d'un chaud ou d'un froid, qui puissent être rapportés à des mesures connues, par Mr. de Reaumur, cuius secundam partem dedit anno sequenti quae*

ceptum fuerit, ex eo potuit intelligi, quod non solum in Gallia Germanique, sed in ceteris quoque Europae regionibus eius usus frequentissimus inualuerit; quamquam iam tum temporis in Britannia et Belgio non defuerunt, neque hodie defunt, viri docti, qui diligentissimo examine instituto, se reperisse nonnulla, quae iure meritoque in eo reprehendi possent, sibi aliisque persuadere conati sint. B) Quae cum ita se habeant,

inscribitur: *Second Memoire sur la Construction des Thermometres etc. V. Memoires de l'Année 1731. pag. 250. seqq. Edit. de Paris. 4.*

B) Quod imprimis fecit GEORGE MARTINE in doctissimo libro, cui titulus est: *Essays medical and philosophical, Lond. 1740. 8.* ubi inter alia, de quibus infra sermo erit, ita loquitur pag. 200. *I am afraid these Thermometers (of Reaumur) are constructed on principles, that will by no means be found so accurate, as were to be wished and expected in such a Case.* Et Vir physicae doctrinae, quae experimentis nititur, peritissimus, DESAGULIERS, licet Reaumurianum hoc inuentum dignis celebret laudibus, censurae tamen acutissimi MARTINE accedit, et hoc insuper culpat, quod Thermometrum nouum globo, et non potius cylindro instruxerit, qui magis ipsi aptus videtur ad subitaneas atmosphaerici caloris variationes indicandas. *Vid. A COURSE of Experimental Philosophy by I. T. DESAGULIERS, Vol. II. pag. 292. 293. Lond. 1744. 4.* Celeberr. PETRVS VAN MUSSCHENBROEK in gallica versione Libri sui, *Essai de Physique, Tom. 1. pag. 457. Leid. 1751.* fatetur, Reaumurium nondum omnia vitia, quibus Florentina instrumenta laborabant, in suo correxisse, quod pluribus deinde in nouissima editione *Introductionis ad Philosophiam naturalem, Lugd. Bat. 1762. 4. Tom. II. pag. 631.* repetiit varias dissensus addens rationes satis graues, quas vt in gallica versione citata inueniuntur, recensent Philosophi Galli, dans l'*Encyclopedie,*

beant, res mihi, quem diuturnus huius machinae usus veram eius indolem satis, ut credo, edocuit, ulteriori, et quae sine partium studio suscipiatur, disquisitione digna visa est, praesertim cum non solum in voluminibus, quae singulis annis Lutetiae Parisiorum a celeberrima Academia eduntur, sed et in aliis libris, qui has materias tractant, ingens observationum, ope huius instrumenti institutarum, numerus reperiatur; ut quid tandem de iis iudicandum, quodque pretium statuendum sit, veritatis amore ducti, dispiciamus. C)

§ II.

die, ou Dictionnaire des Sciences, des Arts et des Metiers, par une Societé des Gens de Lettres etc. Tome XVI. pag. 272. nihil in medium afferentes: Voilà les Objections de Mr. Musschenbroek contre ce Thermomètre, que nous nous contentons simplement de rapporter, sans nous en rendre garans, et sans pretendre rien ôter à Mr. de Reaumur de l'utilité de sa decouverte, Edit. de Paris 1751. Fol. In Relationibus Goettingensibus Anni 1768. germanico idiomate exaratis, pag. 84. recte monetur, non vero esse simile gradum summae hiemis 1709, ut et illius 1740, Thermometro Reaumuriano notatum, verum aëris eorum annorum statum ratione vehementiae frigoris repraesentare, cum longe maius sine dubio Parisiis quoque fuerit; Hocque occasionem suppeditare de accuratione illius Machinae nonnihil subdubitandi.

C) Ipse MARTINE ingenue hoc fatetur his verbis: *As many very curious and useful Observations have been made with his (Reaumur's) weatherglasses, it will be of singular use to find out the correspondence of his Scale with that of Fahrenheit, Vid. lib. cit. pag. 224.*

§. II.

Ac negari fane non potest, virum excellentis ingenii iudiciiue magna cum cura et diligentia operam dedisse, vt Thermoscopia, quae a Philosophis Academiae Leopoldinae Florentinis circa medium Seculi XVII. inuenta fuerant, emendaret, eorum naeuos, qui multi erant, cuitando corrigendoque omnes. D) Nam vt de eo nihil dicam, Reaumurium liquorem spirituosum aëre purgare, ex machina ipsa ignis vi aërem omnem expellere; imprimis summa industria in proportionem capacitatis sphaerae et tubi inquirat, et vnumquemque gradum in scala, certa mensura, ratione totius voluminis habita, operose determinat. Quae etiam caussa est, cur vini spiritum omni alii liquido, maxime vero hydrargyro in construenda sua machina praeferret, hac, vt coniicio, motus ratione, quia ponderosum hoc fluidum, non tam commode quam spiritus, vasculis excipi mensurariue potest. Considerabat igitur proportionem globi ad tubum vt 10 ad 1, et quosuis scalae gradus partes quingentesimas, aut etiam millesimas totius voluminis ad punctum congelationis depressi statuebat, vt sic totius liquoris condensationes et dilatationes ex scalae gradibus cognoscere integrum ipsi esset. E) Huic deinde
scalae,

D) Vid. *Histoire de l'Academie des Sciences, Année 1730. pag. 11. Edit. de Paris 4.*

E) De yniuerso hoc negotio ipsum Reaumurium fusius disputantem legere potest, *Memoires de l'Acad. 1730. pag.*

scalae, quod praecipuum omnino erat, duos terminos, quos fixos constantesque credebat, constituebat, instrumentum primo glaciei arte factae immergens, punctum ad quod subsistebat fluidum, *congelationis terminum* appellando; F) aquae deinde feruescentis ope, quae machinae globum vndique vrgebat, spiritus altiora petens ibidemque haerens, alterum ipsi pun-

pag. 460. seqq. In compendio vero, sed eleganter, pro more suo, rem omnem tradit b. WINKLERVS Academiae nostrae cum viueret, insigne ornamentum, in *Elementis Physices germanico idiomate conscriptis* pag. 149. seqq. L. 1754. 8.

F) Celcberr. MARTINE hoc minime placet, qui lib. cit. pag. 200. seq. ita ait: *Mr. de Reaumur determines his freezing point not from thawing snow or ice, but from an artificial congelation of Water in warm Weather. And as he uses very large bulbs for his glasses, it may be 3 or 4 inches in diameter. I am apt to think, that before the due temperature of the surrounding ice can be thoroughly propagated to the whole contained spirit, it will be quite melted down again; and so the freezing point marked much heigher than what it should be.* Et in nota b. pag. 201. *From collating some observations together I reckon Mr. de Reaumur's mark of freezing Water, instead of coinciding with Fahrenheit's gr. 32, as it should do, to correspond with gr. 34. or a little above it.* Quod quidem in thermometris, quae paulo post inuentionis tempus constructa fuerunt, ita se habuisse credo, sed deinde hoc punctum accurate annotatum fuisse, ego, cui multa cum cura elaborata explorare licuit, asserere possum. Et NOLLETIVS nouissime id fatetur: *Mr. de Reaumur a choisi le degré de froid, par lequel l'eau commune commence à se geler, comme un point fixe. Nous avons reconnu depuis, lui et moi, qu'il étoit plus commode et plus sûr, de prendre ce degré dans de la glace pilée, qui commence à se fondre.* V. l'Art des Experiences etc. par Nollet, Tom. III. pag. 146, Edit. de Paris, 1770. 8.

punctum, *ebullientis* scilicet *atque*, indicabat, G) quo facto Reaumurio persuasum erat, fluidum in Thermometro contentum aequalem cum aqua caloris gradum concepisse, quod tamen, ut mox dicemus, secus est. Universum intervallum octoginta gradibus distinguebat, quibus rite peractis, plura Thermometra eadem encheiresi et secundum easdem regulas constructa, pro concordantibus per omnes gradus asseribat, deque eorum varia et insigni⁹ utilitate in explorandis naturae phaenomenis minime dubitabat. H)

§. III.

Sed in eo non optime, neque sibi, neque scientiae, quae alias plurimum ipsi debet, consuluisse videtur Reaumurius, quod pro instrumento suo rite conficiendo liquorem elegit, partibus, ut loqui solent, heterogeneis constantem, eoque ipso variis mutationibus obnoxium. Vir perspicacissimus quidem in id sedulo

G) MARTINE lib. cit. pag. 200. in ea sententia esse videtur, ac si in his terminis constituendis Reaumurius Newtonum solummodo imitatus fuisset, qui Thermometrum a se inventum, et oleo lini repletum his finibus incluserat. Vid. *The Abridgment of the Philosophical Transactions* by LOWTHORP and MOTTE, Vol. V. pag. 3. Hoc autem vero mihi non videtur simile, quoniam ex scriptis Reaumurii satis constat, ipsum non multum temporis, si vllum unquam, libris, qui in Anglia prodierant, legendis impendisse.

H) *Il est aisé de voir combien de ces Comparaisons exactes il naitroit des Connoissances; et l'on peut même assurer, qu'il en naitroit d'imprevuës.* Vid. *Histoire de l'Academie des Sciences, Année 1730.* pag. 10.

dulo operam dabat, vt non quoduis fluidum, sed tale tantum, cuius ipsi vires satis cognitae perspectaeque essent, et quae omni tempore ad certas regulas explorari possent, adhiberet. I) Interini tamen illud quod praecipuam eius partem constituit, oleum aethereum, natura sua fugacissimum, imminutionem quandam, et quidem successiuam pati, quotusquisque est, qui ignorat? Ergo non constans omni tempore vigor in pristinam sese restituendi amplitudinem, et non eadem per similem aëris temperiem, quae prius, in tubo altitudo. K) Accedebat, quod hoc ipsum fluidum

I) Multus fane est REAVMVRIVS in determinando gradu dilatationis vel expansionis. Regula, quam experientia ipsi supeditauit, haec est: Si volumen Spiritus vini congelatione aquae condensati aequale est mille partibus, illud ipsum volumen in aqua ebulliente continere debet eiusmodi partes mille et octoginta. Inde ratio apparet, cur scalae sui Thermometri octoginta partes assignauerit.

K) Consentit MVSSCHENBROEKIUS inquiens lib. cit. pag. 453. *L'Esprit de Vin perd beaucoup à la longue de la vertu elastique, et il se dilate moins lorsqu'il est vieux, que quand il est encore tout nouveau. C'est Mr. HALLEY, qui a fait cette Remarque, et cela est effectivement vrai, comme je l'ai observé, moi-même à l'aide de vieux Thermomètres.* Quae de HALLEIO refert, inueniuntur in *The Abridgment of the Philosophical Transactions* by LOWTHORP Vol. II. pag. 35. vbi Vir perspicacissimus ita loquitur. *The great Dilatation of the Spirit of Wine makes it a Liquor sufficiently adapted to our purpose, were it not for the Evaporation thereof, and for the Difference in Goodness of the Spirit, and for that in Length of Time it becomes as it were effete, and loses gradually a Part of the expansive Power.* Propria experientia saepius me id ipsum edocuit. Sed in alia

dum fortasse magno frigoris gradui mensurando par non esset futurum, sed ei potius cederet in glaciem ipsum abiens; quod experientia deinde satis comprobavit. L) Imo propter summam subtilitatem et volatilita-

omnia abit NOLLETIVS lib. cit. Tom. III. pag. 186. *Quelques Auteurs pour faire valoir d'avantage les Thermomètres de Mercure, ont dit, que l'Esprit de Vin, par succession de temps perdoit une partie de sa dilatabilité; je puis répondre, que cet effet n'a pas lieu au bout de 35 ans, car je garde avec soin un grand Thermomètre, que j'ai construit avec de Mr. Reaumur en 1732; et que je remets de temps en temps à l'épreuve de la glace, la liqueur revient toujours au terme de la Congelation.* Hoc asserto NOLLETIVS forsitan amicitiae, quae ipsi cum Reaumurio magna fuit, paululum plus dedit, quam experientiae, quae alias tanti ab eo fit, et forte etiam annulus, quo tubulum cingere, et congelationis punctum notare solent, casu loco motus, ac in alium translatus fuit. Certe punctum congelationis 1735. iuuentum, ob tunc temporis adhibitam glaciem artificialem, non vnum idemque esse potest cum eo, quod NOLLETIVS 1770, simpliciori modo et recto, quaesivit.

L) MAUPERTUISIVS in libro cui titulum fecit: *La Figure de la Terre*, pag. 58. Edit. de Paris 1738. ita rem narrat: *Le froid fût si grand dans le mois de Janvier (1737) que nos Thermomètres de Mercure de la Construction de Mr. de Reaumur, ces Thermomètres qu'on fut surpris de voir descendre à 14 deg. au dessous de la Congelation, à Paris dans les plus grands froids du grand Hiver de 1709 descendirent alors à 37 deg. et ceux d'Esprit de Vin gelèrent.* Cui gemina refert itineris comes OUTHIERIVS in *Journal d'un Voyage au Nord en 1736 et 1737*. pag. 223. Edit. d'Hollande 8. *Le Soir du 6 Janv. le Thermomètre de Mercure étoit à 37 gr. pendant que celui d'Esprit de vin n'étoit qu'à 29 gr. et ce dernier étoit gelé le Lundi matin, et avoit remonté à la température des Caves de l'Observatoire. Mr. de Maupertuis l'a porté en cet État dans sa chambre, dans le premier instant,*

tilitatem, non tantam, quantam aqua ebulliens caloris vehementiam perferre poterat, ideoque citius quam illa, ad summum, quem attingere poterat locum, debebat peruenire, quod res ipsa quoque deinde declarauit satis. M) Sic igitur inter exiguos admodum fines omne illud spatium, quod percurrit, comprehenditur, ad non

instant, qu'il a degelé, il a beaucoup descendu, et ensuite il a remonté à la température de la Chambre.

M) Hoc inprimis cel. MARTINE vrget contra Reaumurium his rationibus vsus lib. cit. pag. 202. 203. *But if we cannot trust to Mr. Reaumur's point of congelation, what shall we say of his other fixed term, to wit, the heat of boiling Water? This I humbly think, is under his management still more vague and incertain. As Water, were it surrounded by melted tin, though it would boil and foam and suffer very great agitation, is yet incapable of being warmed beyond its ordinary great boiling heat, and continues always much colder than melted tin; just so, as I experienced upon trial, Spirit of Wine, though immersed in boiling Water, can never acquire near such a heat, but keeps always a good deal under it, though bubbling and foaming and tolled to a very great Degree. The Spirit then in the Thermometer is absolutely incapable of such a great heat as Mr. de R. ascribed to it, and that not by a small or trifling difference. I find highly rectified Spirit of Wine cannot be heated beyond gr. 175, or so in Fahrenheit's Th. while boiling Water raiseth the quicksilver 37 degrees higher: and common brandy was able to conceive a heat no greater, than about gr. 190. et pag. 204. I suppose his standard spirit could take on a heat of about gr. 180. less by 32 deg. than what he reckoned. Et quae NOLLETIVS ad haec excusanda adfert, nihil ad rem faciunt: Le Mercure dans les matières fort chaudes devancera l'esprit de vin de plusieurs degrés; de sorte qu'en s'accordant bien avec les petits Thermomètres à esprit de Vin jusqu'au 40 ou 45 degrés (neque hoc experientiae consentaneum est) l'eau bouillante le fera monter à 85 ou 86 au lieu de 80. V. Art des*

non multas sane frigoris et caloris vicissitudines denotandas sese extendens. N)

§. IV.

Magnis igitur multisque incommodis nouum hoc instrumentum premebatur, quibus tollendis non facile erat remedium inuenire. Sed noua et non negligenda

Exper. Tom. III. pag. 180. Culpa non in mercurio, sed in ipso liquore spirituofo latet, qui eo caloris gradu rite assumpto, ob naturam suam, altius non adscendit.

N) Qui enim illud ad maioris caloris gradus inquirendos adhibere voluerunt, frustra fuisse patet. TILLETIVS et DV HAMEL in tentaminibus circa caloris gradus instituendis, quibus homines ferendis pares esse possent, occupati, vsi sunt Thermometro Reaumuriano spirituofo, quod in furnum calidum conditum ad 120, 130, imo ad 140 gradus Reaumurianos adscendit. Sed ipse TILLETIVS, vbi haec narrat, simul innuit machinae eo in negotio non admodum esse fidendum, cum inter Thermometrum R. mercurio onustum et aliud spiritu repletum differentia 14 aut 15 gradum intercesserit. Sed ipsa illa tentamina thermometris spirituofo instituta, multum dubitationis relinquunt iis, quibus tales machinae cognitae sunt, et ipsa viri cordati narratio ita comparata est, vt peritis minime satisfaciat. Interim tamen haec experimenta notatu dignissima sunt, quoniam in his caloris vehementia duplo maior erat illa, cui celeberr. BOERHAVIVS animalia in camera, qua panes saccharini conici exsiccantur ad 146 gr. Fahrenheitianos calefacta, exponebat, quaeque post breue temporis spatium ibi peribant, cum foeminae furni fervori assuetae tantum aestum et ad plura temporis minuta sine noxa perferrent, cuius rei valde probabiles TILLETIVS dat causas, et quaedam simul affert, quae BOERHAVIANA tentamina illustrare videntur. BOERHAVII *Elem. Chem. Tom. I. pag. 236. seqq. Edit Lips. 1732. 8. et Memoires de l'Acad. des Scienc. Année 1764. pag. 201. seqq. Edit. de Paris 4.*

da fluidi, quod continebat, proprietas se manifestabat, vi cuius minime pari aut aequabili passu ab imo ad summum usque terminum gradiebatur. Mox enim lentius, citius mox incedebat, gradusque intermedios, quod consequens erat, non ea, qua debebat, accurate notabat. Ad oculum hoc unicuique patebat hoc instrumentum cum elaboratissimo alio, sed fluido magis stabili, mercurio scilicet onerato, comparanti. Idem enim frigoris vel caloris gradus, cui haec organa exponebantur, non ad eosdem terminos in adscensu et descensu liquores hos diuersae densitatis vel attollebat vel deprimebat. Quod magis in iis gradibus apparebat, quorum ab vtraque puncti glacialis parte magna erat distantia, ita vt difficillimum videretur, noua hac Machina verum aëris corporumque calorem aestimare velle. O)

§. V.

O) Hoc affirmari posse videtur, omnes insignis caloris gradus in hoc nostro instrumento iusto maiores esse, vehementiamque aestus reipsa tantam non fuisse, quantam indicat, quamque certe thermometra Fahrenheitiana, si iis ipsis in locis vna fuissent, non monstrassent, et vice contraria, nunquam magnum frigoris gradum ita accurate, quam mercuriale instrumentum ostendere, sed a descensu refugere, et calore infuso sese quasi adhuc nutrire. Vltimum hoc cel. MARTINE bene animaduertit, ita mentem suam explicans. *And though it keeps fluid in pretty strong colds, yet it would seem from some experiments, that it does not condense very regularly in them* lib. cit. pag. 204. Et obseruata OUTHIERII nos hac de re amplius dubitare non sinunt, qui discrepantiam vtriusque thermometri, mercurialis scilicet et spirituosi, frigori summo expositi diligenter annotauit, lib. cit. pag. 204. *Le 3. Dec.*

§. V.

Celeberr. Virum nimis magnos globos trium nempe digitorum et maioris adhuc diametri optimis suis instrumentis adaptasse, nonnulli physicarum rerum indagatores, inter quos MARTINE princeps est, non sine caussa aegre tulerunt. Multum enim temporis spatium requiritur, vt tanta liquoris copia aequalem cum ambiente aëre frigoris vel caloris gradum suscipiat, nec quarta horae pars, vt Reaumurius arbitratur, ad hoc efficiendum sufficit, sed nonnunquam tres, quatuor aut plures horae requiruntur. Si vero aëris temperies, vt fit saepius, subito mutetur, huius mutationis indicia nonnisi post longum interuallum instrumentum edet, et si haec variatio paucorum tantum graduum et breuissimi temporis fuerit, aëre mox iterum ad pristinum statum redeunte, hoc in casu, mutatio admodum parua, aut nulla etiam, vera certe nunquam obseruabitur. Ac licet tanta haec globi capacitas apta sit ad materiae, quam continet quantitatem accuratius determinandam et mensurandam, ipsa tamen

1736 le Thermomètre à esprit de Vin étoit à 18 degré et celui de Mercure à 22 deg. au dessous de 0. Et pag. 222. le 2 Janv. 1737. le Thermomètre de Mercure étoit à 28, et celui d'esprit de Vin à 25, quod iterum obseruabat d. 4 Ian. Ac tandem d. 6 Ian. vespera Thermometrum mercuriale ad 37 gr. haerebat, cum spirituosum 29 gr. tantum attingeret, ib. p. 223. Ego die 19 Ian. 1769 in duobus Thermometris Reaumurianis fere harmonicis Dresdae obseruauit, in summo frigore liquorem ad 18 gr. infra punctum congelationis descendisse tantum, vbi Fahrenheitianum 11 gradum infra 0 ostendebat, quae differentia satis magna est.

tamen liquoris copia impedimento est, quo minus vel calor, vel frigus, totam breui penetrare possit. P) Quid igitur de minoribus Thermometris, ad magna, quae normae instar esse debent, compositis, sperari possit, peritorum sit iudicium.

§. VI.

Cadebat igitur, quam tam magnifice Physici conceperant de adepto per nouum hoc Instrumentum certissimo modo, obseruationes in valde diffitis locis, diuerso anni tempore, diuerso atmosphaerae statu, licet cum aliis machinis, sed secundum eadem praecepta cum cura elaboratis, factas conferendi spes omnis, et eo magis cadebat, quo maior variatio, comparatione nouorum thermometrorum cum Fahrenheitianis instituta, deprehendebatur. Testor viros obseruatores, qui vtrumque instrumentum Reaumurianum scilicet et Fahrenheitianum ante oculos positum habebant,

P) Cel. HENNERT eadem sentit, V. *Traité des Thermomètres* pag. 91. 92. Heye 1758. 8. et DV HAMEL negare non potest, alium esse nonnunquam et diuersum aëris statum ab eo, quem Thermometrum monstrat, licet, aliis causis tribuere id velit, quae vero tantum effectum producere minime possent, nisi vitium in larga spiritus quantitate lateret, qui frigus subitaneum, non per omnes sui partes breui admittere solet. Ita vir peritissimus: *Il est bon d'être prevenu, que dans l'Automne, quand il a fait chaud plusieurs jours de suite il gele quoique le Thermomètre placé en dehors et à l'air libre, marque 3 et quelquefois 4 degrés au dessus de zero; ce qui vient de ce que le mur et la boîte du Thermomètre ont conservé une certaine chaleur.* Vid. *Memoires de l'Acad. des Scienc. de Paris Année 1764. pag. 526. Edit. de Paris 4.* Ergo Instrumentum multum a vero aberrare potest.

bant, vt debita cura et circumſpectiōe conferrent vnum cum altero. Quanta quaeso inter obſeruata differentia? Quot fere legimus eiusmodi comparationes reipſa factas, tot inuenimus discrepantias, quae non ſemper in minimis conſiſtunt. Q) Nec mirum. Deprehenduntur enim thermometra, licet ſecundum normam Reaumurianam et Pariſiis et alibi conſtructa, non optime ſemper concordare, ideo ſcilicet, quia fieri non poteſt, vt vnum fluidum ſpirituofum altero non ſit aut paullo generoſius, aut tardius; vnum vetuſtate labem contraxerit, de qua iam ſumus locuti, cuius alterum immune eſt. Et certiffime perſuaſus ſum, rerum naturalium indagatores, qui talia tractant inſtrumenta, id quod mihi non ſemel euenit, reperiffe, differentiam nempe vt plurimum aliquam inter eiusmodi machinas licet affabre factas intercedere, quod ſane non

Q) Sic cel. BEGVELINVS tentamine capto obſeruauit 32 gradum R. cum 96 Fahrenheitiano accurate conuenire. vid. *Hiſt. de l'Academie des Sciences de Berlin Année 1749. p. 37.* Cel. MATY dans le *Journal Britannique* aſſerit 30 gr. R. c. 89. Fahrenheitiano congruere. Ergo ſecundum haec obſeruata pro duobus gradibus Reaumurianis ſeptem gradus Fahrenheitiani numerandi eſſent, cum tamen $4\frac{1}{2}$ plene ſufficiunt. Ego ſaepe in accurato Thermometro R. animaduerti 25 grad. R. cum 84 Fahrenh. conuenire, quod vero BEGVELINI obſeruatis repugnat. Anno 1756. de 16 Iul. obſeruauī fluidum in Thermometro R. propter inſignem aestum in 33 gradu haſiſſe, cum Fahrenheitianum eodem loco poſitum 91 gradum tantum attingeret. Plura ſi neceſſe eſſet, exempla ad euincendum, quam parum conueniant inter ſe optima et elaboratiſſima inſtrumenta ad examen vocata, afferre poſſem.

non aliis de caussis, quam iis, quas iam commemora-
vi, oriri, certum est. Frustra igitur a diuersis Ob-
seruatoribus eosdem comparationis gradus expe-
ctabis.

§. VII.

Erant quidem, qui optime rem expediri potuisse
censebant, si ipsi illustri machinae inuentori placuisset,
mentem suam super difficili hoc argumento cum pu-
blico communicare. Prostabat censura acutissimi
MARTINE, modeste MVSSCHENBROEKIUS dubia
quaedam mouerat, sed nulla ad has animaduersiones
responsio, nec REAUMURI, nec eorum qui partes
illius sequebantur, hoc est Gallorum fere omnium, si
vnum DELISLIVM in Russia tunc degentem exceperis,
qui proprium thermometer noua ratione constru-
ens, tentaminaque AMONTOSII et HALLEII circa
thermometra spiritu repleta repetens, eorum incom-
moda probe perspexit, deque Reaumuriano Thermo-
metro, eiusque cum aliis collatione se expositurum in
libri quem edidit praefamine quidem promittens, R)
in

R) *Memoires pour servir à l'Histoire et au Progrès de l'Astrono-
mie, de la Geographie et de la Physique par Mr. Delisle, à Pe-
tersb. 1738. Praefatio haec habet pag. 15. Et enfin pour pou-
voir comparer mes Thermomètres avec ceux, qui ont été faits
jusqu'ici, comme sont ceux de Mr. Amontons, Desaguliers, Fah-
renheit et en dernier lieu ceux de Mr. de Reaumur, on trouvera
ici en abrégé la Description de tous ceux Thermomètres, et les
Principes sur lesquels ils sont composés, avec la manière de les re-
duire les uns aux autres, autant qu'il sera possible de le faire.*

in ipsa tamen commentatione, quam de thermometris illustri Academiae exhibuit, famae sine dubio Reaumurii consulens, altum tenuit silentium. Interim necesse erat, meteorologicas observationes, quas Viri extra Galliam huic naturalis doctrinae parti operam dantes, Scientiarum Academiae miserant, in vulgus cum propriis suis edere, quod sine comparatione cum Reaumuriano Instrumento facta, fieri haud debebat. Tandem REAUMURIVS, elapsis integris nouem post inventionem annis, in libro saepius citato, publice profitebatur, se circa dilatationem et condensationem mercurii et spiritus vini tentamina et comparationes per vniuersum scalae interuallum instituisse, sed ipsi nondum per otium licuisse experimenta illa euulgare. Sciendum vero pro obtinendo thermometro mercuriali, quod suo consentire debeat, singulos illius gradus ad huius mensuram componendos, idemque de suo instrumento, vt Fahrenheitii scalam repraesentet, faciendum esse, quod NOLLETIVS praestiterit. Dat deinde NOLLETII regulam, pro parua scalae parte, vi cuius decem Reaumuriani gradus supra et infra glaciale punctum aequantur cum gradibus Fahrenheitianis $20\frac{2}{3}$ quam proxime. Et secundum hanc legem MVS-

SCHE-

Sed in ipso Commentario pag. 267., quem Academiae 1733. praelegit, cuique titulum praefixit: *Les Thermomètres de mercure rendus universels en leur faisant marquer, en tout tems, la quantité, dont le Volume de mercure est diminué par la température présente de l'air, au dessous de l'étendue, qu'il a dans l'eau bouillante*, nulla Reaumurii Thermometri fit mentio.

SCHENBROEKII aliorumque observata ad scalam Reaumurianam reducta esse asserit, S) idque in spatio illo, veritati satis consentaneum esse, experientia Viros doctissimos docuit. T) Qui vero alia via rationem graduum Fahrenheitianorum et Reaumurianorum in numeris eorumque partibus eruere conati sunt, neque conveniunt ipsi satis inter se, et quod caput causae est, graduum similitudinem supponunt, quam vero machinarum harum comparatio inter se nunquam admittere potest. V)

§. VIII.

S) *J'ai dit alors et je l'ai prouvé que les Dilatations et les Condensations de deux Liqueurs différentes, ne sont pas proportionnelles dans les differens termes, par lesquels elles passent pour arriver à un certain terme, soit de chaud, soit de froid. Si l'on veut avoir un Thermomètre à mercure, qui exprime les degrés de froid et de chaud par les mêmes nombres, par lesquels ils sont exprimés sur le Thermomètre à esprit de Vin, on est dans la nécessité de graduer le premier sur le second, comme l'Abbé Nollet l'a fait etc. Mr. Nollet a observé que dans les termes, qui ne s'elevent pas extrêmement au dessus de la Congelation, et de ceux qui ne descendent pas beaucoup au dessous, 10 deg. du Th. à esprit de Vin fait sur nos principes, valent $20\frac{2}{3}$ du Thermomètre à mercure de Fahrenheit; c'est sur cette observation, que j'ai changé les degrés de ce dernier Thermomètre en degrés de l'autre. Vid. Mem. de l'Acad. des Scienc. de Paris, Année 1739. p. 462.*

T) Illustris KAESTNERVS hoc propria experientia edoctus confirmat in *Promptuario Hamburgensi Tom. V. p. 265.*

V) Illustr. CAR. AVG. DE BERGEN in *Dissertatione doctiss. de Thermometris mensurae constantis etc. Nor. 1757*, fatetur in Thermometro mercuriali Nolletii Reaumurianum gradum aequalem esse $2\frac{3}{16}$ Fahrenh. gr. Celeberr. vero BEGVELINVS in ea est sententia loc. cit. Reaumurianum gradum quam pro-

§. VIII.

Sed haec pro vniuersa scala determinanda minime sufficiebant, et viri harum rerum intelligentes, in gradibus, qui altius adscendebant aut descendebant insigniorem discrepantiam animaduvertebant. Aliam igitur pro informanda scala Thermometri Reaumuriani mercurialis inibant. Nam iis, qui rem iusto, vt debebat, pretio aestimabant, facile erat videre, ad capienda experimenta thermometra fluido spirituofo repleta non sufficere, sed hydrargyro onustis omnino opus esse. Retinebant igitur puncta Reaumuriana fixa, glaciale et aquae ebullientis, omnes, qui huic negotio sese ingerebant, et alii quidem totam scalam his duobus terminis inclusam in 80, alii vero hanc in 90 aequales partes diuidebant. Sed pace doctissimorum Virorum, quibus vel vna vel altera partitio placet, dixerim, eos nimis longe a vera Thermometri Reaumuriani indole, re hunc in modum adornata, recedere. Huius enim machinae liquor, nunquam ad ebullientis aquae altitudinem adscendit, contractiore spatio terminatus. Hinc prius illud quod octoginta partium est, maiores eas habet genuinis Reaumurianis gradibus, quod ad oculum patet. Scala in 90 partes aequaliter diuisa nihilo magis cum Reaumuriana conuenit, quam si nunquam ad eam fuerit instructa. Est potius scala Fahrenheitianae perfecte similis, habetque gradus altero

xime aequalem esse $2\frac{1}{4}$ gr. Fahrenheiti. Vtrinque vero graduum similitudo praesupponitur.

tero tanto maiores iis, qui huic competunt. In vtroque casu exactum quidem, si in constructione omnia diligenter obseruata fuerint, paratur thermometer, quod magno vsui esse potest, sed nihil minus, quam Reaumurianum putandum est. Idem de scala dicendum, qua NOLLETIVS postea mercurialia instruxit thermometra. Punctum ebullitionis eiusmodi thermometer verum habet in 85 gradu, hique gradus omnes perfecte similes sunt. X) Tacetur enim, vel supprimitur potius illud Thermometri Reaumuriani incommodum, quod ab inaequali dilatatione fluidi spirituosum originem ducit, quodque ab hoc instrumento nullo modo separari potest. Quod non minus de alio conatu Thermometrum hocce cum aliis conciliandi verum est. Ante hos octo annos Petropoli scala harmonica Delislani et Reaumuriani Thermometri, Russico et Gallico idiomate, splendide aeri incisa fuit. Duplex in illa pro R. Thermometro describitur scala, et altera quidem, quae *Reaumur mercure* dicitur, habet punctum ebullientis aquae in 93 gradu, altera vero *Reaumur esprit de vin* insignita, 80 gradus pro illo termino exhi-

X) Ill DE BERGEN Thermometrum Nolletii Parisiis accepit. Habebat id punctum ebullitionis in 85 gradu. Tentamine instituto, thermometer in aquam fortiter ebullientem immerisit sub altitudine barometri 29" 0''' 5''' et mercurius ad 85. gr. scalae ascendebat, quod sub eadem barometri altitudine, et in eadem aqua semper ita eveniebat. Vid. cit. *Diss. de Thermometris mensurae constantis etc.* pag. 25.

exhibet, in reliquis vero omnes gradus et supra et infra punctum congelationis aequales facit. Non maiorem igitur ab hoc, quam ab aliis conferendi modis, spem concipere fas est.

§. IX.

Quoniam ex libris MAUPERTVISII et OUTHIERII constabat, viros illos in celebri itinere, pro vera telluris forma determinanda suscepto, ad instituenda tentamina circa temperiem aëris in terris istis, vbi vix tectis frigorum vim sustinebant, duplici vsos fuisse thermometro, mercuriali altero, altero spiritu repleto, sed utroque Reaumurianos gradus habente, valde scire cupiebam, quem modum in adornanda Scala elegissent, quique in vniuersum pro solida comparatione adhiberi posset. Y) Cuius voti ante complures annes compotem me fecit amicus in Galliam excurrens, qui duo eiusmodi thermometra concordantia, Reaumurio ipso negotium iuuante, secum Dresdam redux adferebat, quorumque vsus mihi fuit concessus. Vtriusque instrumenti gradum 80 liquor aqua ebulliente actus attingebat, et hoc quidem mercurio in barometro ad 29 dig. Lond. et 5 lin. haerente, vt et al-
terum

Y) Reaumurius nonnisi pauca haec de sua machina, post commentationes supra citatas communicaverat, cum publico: *Mr. de Maupertuis nous a appris qu'il a vu la liqueur d'un de nos Thermomètres gelée, quoique cette liqueur fut un excellent Esprit de vin, - affoibli seulement par une quatrième ou cinquième partie d'eau etc. Vid. Mem. de l'Acad. des Scienc. Année 1736. pag. 489.*

terum glaciale punctum, experimento capto, rite constitutum deprehendebatur. In eodem loco iuxta se positae machinae, diuersissimo Atmosphaerae ratione caloris et frigoris statu, eundem gradum, quam proxime, indicabant. Haec res dubium mihi mouit, tubulum mercurialis thermometri forsitan non perfecte esse cylindricum, huncque vt mihi scrupulum euellerem, totam hydrargyri massam ignis vi ex instrumento effudi, et subtili vsus encheiresi internam vitrei tubi capacitatem accurate explorauit, quam omnino perfecte cylindricam esse, hoc facto tentamine, intellexi. Reliquum igitur erat, vt in ipsos gradus inquirerem, quos vniuersos inter se aequales non esse statim animadverti. Il enim, qui supra glaciale punctum adscendebant, arctiores erant ceteris, et haec contractio in primis quadraginta gradibus eadem erat. Reliqui qui hos sequebantur quadraginta gradus vsque ad punctum ebullientis aquae, aequales erant iis, qui infra congelationis punctum descendebant. Quod ea fiebat ratione, vt toto spatio inter terminos glaciei et aquae ebullientis in 34 partes diuiso, huius scalae dimidia proximiori puncto congelationis 16 eiusmodi partes pro 40 gradibus assignarentur, reliquae 18 partes quadraginta superiores gradus efficerent. Gradus vero infra glaciei terminum, vt iam innui, his productioribus aequales erant.

§. X.

Ita comparatum erat thermometrum hac scala instructum, ut cum genuino Reaumuriano intra medio-cre spatium, triginta circiter graduum, viginti nempe supra glaciale punctum et decem infra illud, satis concordaret. Sed secus erat, si duo haec instrumenta maiori vel caloris vel frigoris vehementiae exponebantur. Tunc enim statim illa a se inuicem abibant, harmonia prorsus cessante, neque unquam tam insignem frigoris gradum admittebat spirituosum thermometrum, quam alterum mercurio repletum, et semper eo tardius segniusque descendebat, quo magis frigus artificiale, quo utebar, intendebatur. Similem igitur exitum haec tentamina habebant illi, quem observatores Galli in Lapponia oculis usurpauerant. Et vice immutata, si thermometra illa in aqua tepida haerebant, cuius caloris gradus vi lampadis accensae sensim sensimque crescebat, semper velociori gressu adscendebat spiritus, quam mercurius, et caloris gradu quasi fixo, flamma remota, altius haerebat ille in tubulo quam hic. Qua ex re necessitas enata est diuersae et inaequalis magnitudinis gradibus scalam pro mercuriali thermometro instruendi, ut aliqualis saltem concordantia obtineretur. Et licet haec ratio ad harmoniam quandam in vulgaribus thermometris conciliandam aptissima sit; multum tamen abest, ut illius ope iusta comparatio facta credi possit. Cuius asserti veritas ex eo satis euincitur, quoniam duo gradus punctum

Etum glaciale supra et infra attingentes, nimia quantitate, subito inter se differunt, quod tamen natura, quae non per saltum, sed sensim sensimque agere solet, non admittit.

§. XI.

Nihil igitur reliquum est, quam ut eam viam ingrediamur, quam pro vero comparationis modo obtinendo monstrauerat REAVMVRIUS, operosam quidem illam, sed necessariam, singulos nempe gradus Thermometri Reaumuriani, variis altitudinibus instrumenti Fahrenheitiani ita adscribendo, ut concordantia quaedam enascatur. Dixi methodum hanc esse operosam, quod facile apparebit rem ipsam tentanti. Nam non est opus vnus diei, et comparatio illa in singulis gradibus non semel, sed iterata vice, omnibus, quae circumstant probe obseruatis, repetenda est. Magna quippe cautione et circumspectione agi res debet. Fluidum enim spirituosum, quale quale sit, eius est indolis, ut nonnunquam citius, quam credere par est, locum mutet, nonnunquam vero ambiente licet calore paululum mutato, prorsus quiescere videatur. Cuius rei plures possunt esse causae. Et licet multus ego in capiendis tentaminibus fuerim, ut regulas quasdam generales pro eiusmodi thermometris concordantibus, spirituofo scilicet et mercuriali elicere, conatus tamen, quod libere fateor, non eum, quem speraueram, habuit exitum. Quod enim de vna liquo-

D

ris

ris specie verum esset, ut eius motus, respectu ad hydrargyrum habito, ad certam normam se alligaret, de alia specie non valebit, quae in adscendendo et descendendo diuersas a prioribus regulas sequetur, et pro sua vi innata vel celerius, vel lentius spatium percurrent. Qui igitur certitudinem in his rebus quaerit, ut certe quaerere debemus, forsitan hac methodo non erit contentus, quae semper dubii et ambigui quid secum fert. Ii vero, qui eo fine hac machina uti volunt, ut in aliis telluris locis ope Thermometri Reaumuriani obseruata aliquatenus ad gradus perfectioris instrumenti referre possint, iis hoc modo satisfieri potest.

§. XII.

Et sane si dicendum quod res est, nulli alii huius generis instrumentorum unquam tantus honos habitus fuit, ut a tam multis egregiis observatoribus, quos inter toto litterarum orbe celeberrimi et eruditissimi Viri fuerunt, in variis et longissime a se inuicem dissitis regionibus, summa circumspectione in usum adhiberetur. De MAUPERTVISIO et ipsius viae comite iam locutus sum. CONDAMINVM, BOUGVERIVM, GODINVM in itinere celeberrimo, quod pro cognoscenda vera telluris forma, susceperunt, frequenter eo tentamina instituisse, libri ipsorum loquuntur, perfectumque tantorum virorum diligentia est, ut multa antehac minus cognita, patefierent.

fierent. Z) Quae creditu antea difficilia nobis huius
 machinae ope COSSIGNIVS a) non detexit? Qui-
 bus tam facile datum est in variis Syriae et Palaestinae
 locis ad cognoscendam veram aëris temperiem hac
 machinula uti, quam celeberr. GRANGERIO? b)
 Quod

Z) REAUMURIUS ipse praecipua eorum observata enarrat his
 verbis: *On se seroit attendu, que dans des endroits aussi voisins de
 l'Equateur, on auroit été exposé aux plus violentes chaleurs; ce-
 pendant la plus grande chaleur, que nos Academiciens y aient
 éprouvée, a été marquée par 28 degrés, chaleur, que nous avons
 assez ordinairement chaque année pendant quelques jours de nos
 Etés. On croit lire les observations de la temperature d'air d'un
 de nos beaux mois d'Avril ou de Mai, quand on lit celles du mois
 de Juin à Quitto, où le matin la liqueur a toujours été élevée entre
 8 et 10 degrés, et l'après-midi entre 12 et 17 degrés $\frac{1}{2}$. Mais les
 Observations astronomiques, que ces Mrs. ont faites sur les Mon-
 tagnes, les ont exposés à d'assez grands degrés de froid, à des
 froids plus grands, que ceux qui sont marqués par 4 degrés au-
 dessous de la Congelation. Mem. de l'Acad. des Sciences de Paris,
 Année 1736. p. 502. Edit. de Paris.*

a) Quand Mr. COSSIGNY a passé la Ligne, la chaleur n'a fait
 monter au plus la liqueur de son Thermomètre qu'à 26 degrés, et
 nous avons eu à Paris des Etés, où la liqueur s'est élevée à près
 de 30 degrés, et peut-être par de là Mem. de l'Acad. des Scienc.
 de Par. Année 1733. pag. 433. Edit. de Paris, 4. Et de reli-
 quis ill. viri observationibus ita pergit: *Le resultat de ces Ob-
 servations est assurément curieux. Il fait voir qu'on peut passer
 la Ligne, et habiter constamment dans les lieux situés entre les Tro-
 piques, sans avoir à craindre de souffrir des chaleurs plus grandes
 que celles, auxquelles nous sommes exposés à Paris dans certains
 jours d'Eté. Mem. de l'Acad. des Scienc. Année 1734.
 pag. 553.*

b) Summum enim aestum observavit in Syria 1736. qui ad 35
 gradum, imo ad longe altiorem assurgeret, et incolae tamen

Quot tentamina non capta sunt B A G D A D I c) A L-
GERII, d) in America, quatenus tunc Galliae imperio
subiecta erat, eiusque ditionis insulis? e) Ipse REAUMV-
RIVS

illorum locorum calorem tolerabilem dicebant. Qua occasio-
ne ill. REAUMVRIUS, MAUPERTUISII et sociorum circafri-
goris vehementiam in Lapponia observata ad memoriam reuo-
cans, haec animadvertit: *Desorte qu'actuellement le terme de la
Congelation de l'eau est le terme moyen des degrés, qui marquent
la chaleur la plus excessive, et le froid le plus excessif des pays ha-
bités, dans lesquels on a fait des observations, qui nous ont été com-
muniées. Ces deux extrêmes sont terribles, et il y a pourtant
lieu de croire, qu'ils ne sont pas encore ceux du chaud et du froid,
que des Hommes sont exposés à soutenir, et auxquels ils résistent.
Mem. de l'Acad. des Scienc. de Paris Année 1736. pag. 490. Edit.
de Paris 4.*

c) Idem cel. Vir GRANGERIUS Bagdadum inuisens ibidem
thermometro usus est. Quoique Bagdat soit situé à environ
33 deg. 15 min. d'elevation du Pole dans un Pays, où il doit faire,
et où il fait extrêmement chaud pendant l'Eté, le froid y a été plus
considérable en 1737, qu'il ne l'a été à Paris, puisque le 31 Janv.
la liqueur descendit à 4 degrés ou dessous de la Congelation.
Pendant l'hiver la variation du Thermomètre y est bien autrement
grande qu'à Paris etc. *Mem. de l'Acad. des Sc. de Paris Année
1737. p. 481.*

d) Haec observata debemus ill. TAITBOVT, mercatorum Gallicae
nationis in illis oris iudici et protectori, et communicata cum
REAUMVRIUS, qui ita de iisdem loquitur. *Ces Observations
nous confirment ce que celles de l'année 1735 nous avoient déjà ap-
pris, qu'en Eté nous avons à Paris des jours plus chauds que les
plus chauds jours d'Alger. Le plus haut terme, où ait monté la
liqueur du Thermomètre à Alger en 1736. a été 27 deg. et elle est
montée à Paris le 30 Juillet à 29 deg. $\frac{2}{3}$. Mem. de l'Acad. des
Scienc. de Paris Année 1736. p. 482.*

e) *Mem. de l'Acad. des Scienc. de Paris Année 1735. p. 545. et 1736.
pag. 490.*

RIVS Parisiis et in vicinis locis nonnunquam summa industria quotidie aëris statum instrumento explorabat, eiusque amici, qui multi erant, per uniuersam Galliam negotium, suo quisque loco, curabant. Quae omnia tantam machinae celebritatem et auctoritatem conciliarunt, ut de naevis tam multis ipsi forsitan inhaerentibus, nemini in mentem, Gallis vero minime, veniret, qui omnia a suis profecta egregia, reliquisque praestantiora esse, ne scilicet gloria gentis detrimenti quid capiat, quantum possunt ipsi tueri solent, ut supra exemplo virorum cel. qui Encyclopaediae vastum opus ediderunt in vulgus, vidimus. f) Et licet obseruata plurima, magna cautione facta credi possint, optandum tamen esset, ut ad accuratiora instrumenta ea tuto reduci possent, quod vero ut iam diximus, difficillimum est.

§. XIII.

Hoc sane optandum esset quam maxime, ut ad subtiliores, et quae summam diligentiam requirunt obseruationes, in auxilium simul adhiberentur thermotra mercurio onusta, aut haec sola tantum, seposito ad

f) Cel. HENNERT tamen de liquore, quo Reaumurius usus est, dubitare coepit. *Il reste à sçavoir s'il y a des erreurs considérables dans l'esprit de vin dont Mr. de Reaumur s'est servi. Je ne sai pourquoi il est allé chercher une liqueur composée. Que n'employoit-il le mercure? Les matières homogènes sont toujours dans ces cas préférables aux Matières mixtes V. Tr. des Thermomètres pag. 91.*

ad tempus Thermometro Reaumuriano, consulerentur. Magno nostris diebus applausu exceptum est. Viri acutissimi De Luc inuentum, quod in libro de Atmosphaera et Barometris communicauit. g) Nouam scilicet viam ingressus est, altitudines montium ope barometrorum metiendi, adhibito nempe Thermometro Reaumuriano. Hoc enim instrumento in subsidium vocato, difficultates, quibus alias haec methodus ob frequentissimas atmosphaerae mutationes laborat, facile superari posse credit. Nam multis tentaminibus diligentissime institutis, „in montibus altissimis Heluetiae et „ad littus maris Genuae, ac iterum Taurini repetitis, „inuenit, quanta adhibito thermometro vnus lineae „variationi barometri correctio altitudinis tribuenda „foret. Nam secundum illius computum et obseruationes, Thermometro Reaumuriano ad gradum $16\frac{3}{4}$ „supra terminum congelationis fixo, altitudo mercurii „in barometro in distantia 26094 pedum supra superficiem telluris adhuc foret vnus lineae. Ac variante „gradu Thermometri supra vel infra terminum fixum „ $16\frac{3}{4}$, pro quolibet gradu Thermometri infra hunc „terminum auferenda $\frac{1}{215}$ pars totius altitudinis, et contra ea addenda est $\frac{1}{215}$ pars totius altitudinis, si gradus „Thermometri superet $16\frac{3}{4}$. Ratio est, quia variante „gradu caloris, variatur altitudo atmosphaerae, ita, „vt

g) Quem librum manuscriptum Academia Parisiensis Celeb. DE LA LANDE censuræ tradidit, vid. *Connoissance des Mouuemens celestes pour l'Année 1765. par Mr. de la Lande, Paris 1763. pag. 200. seqq.*

„vt 5 gradibus variationis thermometri respondeat fere
 „variatio 607 pedum. Itaque limes altitudinis atmo-
 „sphaerae respondens gradui thermometri $16\frac{3}{4}$, quem
 „diximus esse 26094, euadit 26489, si thermome-
 „trum sit 20 graduum supra terminum congelationis;
 „fit 27096, vbi gradus thermometri est 25. Et vice mu-
 „tata, condensata frigoris vi atmosphaera, si gradus ther-
 „mometri solum sit 10 supra terminum congelationis,
 „altitudo atmosphaerae erit tantum 25275 pedum; et ita
 „porro decrescit altitudo atmosphaerae, crescente fri-
 „gore.“ h) Cum itaque tanti momenti res sit, minima
 in subtilissimo negotio thermometri variatio, a qua ve-
 ra atmosphaerae altitudo pendet, cumque ex superio-
 ribus pateat, quam sit difficile, vt aëris temperies
 Thermometri Reaumuriani ope accurate innotescat, is
 mecum, vt credo, fatebitur, cel. DE LVC maiorem
 incredibilis sui laboris fructum laturum fuisse, si aliud
 thermometri genus, quo tutius inniti potuisset, eleganti
 suae theoriae adhibuisset.

§. XIV.

Quae cum ita sint, magnae quidem omnino illu-
 stri REAVMVRIO pro inuento suo instrumento debentur
 grates, maiores autem certe debemus pro amplifi-
 cato, et in omnes fere, qua patet Orbis partes, intro-
 ducto thermometri vsu, qui alias sine sui ipsius et ami-
 corum,

h) Vid. Celeberr. P. MAYER *Expositio de transitu Veneris 1769.*
ad Augustissimam Russiarum omnium Imperatricem Catharinam II.
Alexiennam, Petrop. 1769. p. 308-312.

corum, inprimis vero Gallici nominis et ingenii celebritate, qua apud reliquos populos gens ea floret, imo et opportunitate quaquaversum sua mittendi, quae ipsi nullo tempore deest, nunquam tam vniuersalis invaluisset. Multa sane curiosa et scitu dignissima in animali, quod dicunt, et vegetabili regno, ope huius machinae et patefacta et praestita sunt, quorum notitia et fructu, illo non inuento, neque in vsus communes verso, nos adhuc careremus. Ingratissimi ergo sumus, nisi hoc publice profiteamur; et licet forsan non debita *ἀκριβεία* nobis caloris atmosphaerae gradum, praesertim in regionibus particulare quidalentibus, repraesentent, contenti tamen interea his sumus, quorum cognoscendorum tam rara nobis offertur occasio. Quae vero magis in nostra potestate sunt, quaeque perfectiorem rei explorationem admittunt, vel potius requirunt, in ea omnino fas est, accuratioribus huius generis machinis, inquirere, quod sane non melius, quam per Fahrenheitiana thermometra, cum cura elaborata, fieri posse, alio tempore declarabo.

ACCESSIONES.

Nulla duratio, sine successione, concipi potest.

Historia humana diligentia nunquam scribi potest tam certa, ut locus subdubitandi non relinquatur.

Actio, quae in casu ultimae necessitatis contra officium perfectum suscipitur, laesio est, sed libera a reatu: hic tamen fauor necessitatis ex officio perfecto officium imperfectum minime efficit.

Non dantur recessus naturae (ut MVSSCHENBROEKIUS loquitur) in se, sed tantummodo nostri respectu.

Oceanus et loca maritima regionibus mediterraneis necessario depressiora sunt.

Aërem solum soni causam esse difficulter probari potest.

Ex lumine, quod in tubo Torricelliano concusso apparet, neque aetheris praesentia, neque absentia euincitur.

Nulla hypothesis, qua electricitatis naturam et indolem explicare volunt, omnimode vera est, ne Frankliniana quidem excepta.

Qui ex dato vno tentamine naturali reliqua cum eo connexa diuinare vult, licet calculo quoque vtatur, nihil efficit.

Quae in Opere cui titulus est: *L'Encyclopedie, ou Dictionnaire des Sciences, des Arts etc. Tome XVII. p. 837.* de recentissimis in Anglia circa satellitem Veneris factis observationibus referuntur, falsa sunt, et ex ipsa praefatione libri BONNETI *Considerations de la Nature*, ad quem tamen prouocatur, refelli possunt.

